
FOLKETINGET

Europaudvalget

Folketingets Repræsentant i EU

Til: Udvalgets medlemmer og stedfortrædere
Dato: 2. november 2010

Aftale mellem EU og USA om databeskyttelse

Sammenfatning

EU og USA planlægger at indgå en ny rammeaftale i 2011, der skal regulere beskyttelsen af personlige dataoplysninger, som overføres i forbindelse med politisamarbejde og retligt samarbejde i kriminalsager. Udgangspunktet for forhandlingerne er at skabe en juridisk bindende ramme for specifikke aftaler om dataoverførsel mellem EU og USA såsom SWIFT og PNR.

Kommissionens forhandlingsmandat skal godkendes af Rådet og spørgsmålet forventes behandlet på rådsmøde 8-9. november 2010 ifølge Regeringens samlenotat. Europa-Parlamentet har vetoret over den endelige aftale.

Forud for forhandlingerne om rammeaftalen synes der at være uenighed mellem EU og den amerikanske regering om flere afgørende principper herunder borgernes mulighed for domstolsprøvelse af offentlige myndigheders behandling af personlig data. Et andet konfliktpunkt forventes at blive, hvorvidt rammeaftalen skal gælde dels for allerede eksisterende aftaler om dataoverførsel mellem USA og EU og dels for bilaterale aftaler mellem USA og EU-medlemsstaterne.

Baggrund

Europa-Parlamentet efterspurgte i en beslutning af 26. marts 2009 en aftale, der sikrer tilstrækkelig beskyttelse af personlige dataoplysninger, som overføres mellem EU og USA. I december 2009 opfordrede Det Europæiske Råd dernæst Kommissionen til at fremsætte et forslag om en henstilling "*med henblik på forhandling af en databeskyttelses- og om nødvendigt datadelingsaftale i retshåndhævelsesøjemed med Amerikas Forenede Stater*"¹.

Kommissionen offentliggjorde, at den havde udfærdiget et udkast til et forhandlingsmandat den 26. maj 2010, og forklarede samtidigt i en pressemeddelelse, at den vil arbejde for, at følgende punkter inkluderes i aftalen²:

- Myndighederne i EU og USA må kun overføre og behandle personoplysninger med det udtrykkeligt angivne og legitime formål at bekæmpe kriminalitet og terrorisme.
- Man har ret til at få adgang til sine egne personoplysninger, og dette vil kunne prøves ved domstolene.
- Man har ret til at få rettet eller slettet sine personoplysninger, hvis de ikke er korrekte.
- Den enkelte borger får ret til administrativ og retlig prøvelse uanset nationalitet eller bopæl.

Kommissionens forhandlingsmandat skal godkendes af Rådet, mens Europa-Parlamentet har vetoret over den endelige aftale. Parlamentet har dog ligeledes søgt tidlig indflydelse på aftalen ved at afholde en høring den 25. oktober 2010 med deltagelse af USA's EU-ambassadør, William E. Kennard, samt repræsentanter fra Rådet, Kommissionen, Europol, Eurojust og det europæiske datatilsyn EDPS. Parlamentet har derudover vedtaget to arbejdsrapporter³.

¹ Citat. <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/10/609&type=HTML>

² <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/10/609&type=HTML>

³ Se:

http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/libe/dt/830/830119/830119en.pdf /

http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/libe/dt/830/830120/830120en.pdf

Mulige konfliktpunkter mellem EU og USA

I 2006 blev den såkaldte High Level Contact Group (HLCG) nedsat, en uformel arbejdsgruppe, hvis opgave var at finde fælles principper for databeskyttelse mellem EU og USA⁴. Det fremgår af arbejdsgruppens rapport fra 2009, at EU og USA kan få svært ved at nå til enighed om, hvorvidt ret til domstolsprøvelse af lovligheden i offentlige myndigheders behandling af personlig data skal indgå i rammeaftalen⁵. Uoverensstemmelsen om dette punkt blev ligeledes bekræftet under høringen i Parlamentet. Foruden retten til domstolsprøvelse forventes spørgsmål om aftalens gyldighed at udgøre væsentlige konfliktpunkter mellem EU og den amerikanske regering. Andre punkter som er interessante at følge er, hvilke krav aftalen vil stille dels til dataoverførsel til andre tredjelande og dels til dataoverførsel mellem private enheder.

Domstolsprøvelse

Den største mangel i HLCG-rapporten er afklaring om personers ret til domstolskontrol af lovligheden i offentlige myndigheders behandling af personlig data ifølge en udtalelse fra det europæiske datatilsyn⁶. I HLCG-rapporten noteres det, at der endnu ikke findes et kompromis på dette område mellem EU og USA; EU hævder således, at alle personer har ret til domstolsprøvelse af lovligheden i offentlige myndigheders behandling af personlig data (lovhjemmel: artikel 47 i EU's charter om fundamentale rettigheder⁷), hvorimod USA ønsker anerkendelse af, at visse amerikanske love, herunder den amerikanske Privacy ACT fra 1947⁸, alene giver amerikanske statsborgere og personer med permanent opholdstilladelse i USA ret til denne form for domstolsprøvelse⁹.

⁴ Se også Regeringens samlenotat.

⁵ http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/libe/dv/csl_15851_2009/csl_15851_2009en.pdf p. 5-6

⁶ http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/libe/dv/edps_opinion/edps_opinionen.pdf

⁷ http://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_en.pdf

⁸ <http://www.justice.gov/opcl/privstat.htm>

⁹ http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/libe/dv/csl_15851_2009/csl_15851_2009en.pdf p.5-6

Under Europa-Parlamentets høring gjorde USA's EU-ambassadør det klart, at der ikke bliver tale om at ændre den amerikanske Privacy Act. I stedet konkluderede han, at EU og USA bør anerkende hinandens retlige procedurer på området.

Aftalens gyldighed

EU og USA har begge tilkendegivet at foretrække en juridisk bindende aftale, hvilket ligeledes anbefales i rapporten fra arbejdsgruppen HLCG. Den amerikanske regering forsøger dog at undgå, at tidligere aftaler om dataoverførsel med EU samt bilaterale aftaler med EU-medlemsstaterne skal genforhandles som resultat af rammeaftalen. Det pointerede USA's EU-ambassadør under høringen i Europa-Parlamentet. Ambassadøren afviste dog, at årsagen hertil er, at der findes afgørende diskrepans mellem retssikkerheden i nuværende aftaler, og de retlige principper, man forventer, vil indgå i rammeaftalen. I stedet oplyste ambassadøren, at det var et spørgsmål om praktiske hensyn. Kommissionen forventes derimod at arbejde for, at rammeaftalen skal omfatte alle gældende aftaler om dataoverførsel mellem EU og USA i forbindelse med politisamarbejde og retligt samarbejde i kriminalsager samt alle bilaterale aftaler mellem USA og EU-medlemsstaterne på samme områder. Denne linje støttes af det europæiske datatilsyn, Tysklands datatilsynsmyndighed og Europol. Hvis rammeaftalen ikke inkluderer alle bilaterale aftaler mellem USA og EU-medlemsstaterne, er der risiko for, at USA vil omgå EU-institutionerne, Europol og Eurojust, og i stedet hente oplysninger direkte fra medlemsstater med lavere retssikkerhed. Det vurderede blandt andre vicedirektør for Europol, Troels Ørting, under høringen i Europa-Parlamentet.

Mulige interne udeståender

Foruden afklaring om retten til domstolsprøvelse kritiserer det europæiske datatilsyn HLCG-rapporten for at være utilstrækkelig, hvad angår krav om *gennemsigtighed* i databehandling og klarhed om betingelserne for *indsigt* i og *berigtigelse* af egne dataoplysninger. Europa-Parlamentet, som har vetoret over den endelige aftale, kan ligeledes forventes at være opmærksom på disse principper i forbindelse med den kommende aftale. Parlamentet har således i en række tilfælde forholdt sig kritisk til Kommissionen angående dataoverførsel mellem EU og USA. Blandt andet afviste Parlamentet med henvisning til

hensyn om privatlivets fred en midlertidig SWIFT-aftale, som omhandler amerikansk indsigt i europæiske konto- og betalingsoplysninger med formål at bekæmpe terrorisme, i februar 2010.

Rådet og Kommissionen forventes at præsentere sine synspunkter om sagen for Europa-Parlamentet under plenarforsamling 10. november 2010.

Bilaterale aftaler om dataoverførsel

Ifølge Kommissionen har USA igennem det såkaldte VISA Waiver program fastholdt et bilateralt samarbejde med EU's medlemsstater om dataoverførsel til anvendelse i forbindelse med terrorbekæmpelsesinitiativer. Kommissionen har i denne forbindelse oplyst Europa-Parlamentet, at otte EU-medlemsstater, Tjekkiet, Estland, Grækenland, Letland, Litauen, Ungarn, Malta og Slovakiet har indgået såkaldte 'memorandums of understanding' med USA angående overførsel af data som krav for landenes optagelse i VISA Waiver programmet. På Parlamentets plenarsamling 18. oktober 2010 henviste Kommissionen parlamentarikerne til at henvende sig til de pågældende medlemsstater, hvis de ville have indsigt i aftalernes specifikke indhold. Kommissionen konstaterede dog, at den med udgangspunkt i den gældende aftale om overførsel af PNR-data (oplysninger om flypassagerlister) med USA, kan forsikre, at USA ikke indgår bilaterale aftaler med EU's medlemsstater om udveksling af den omtalte form for data, da denne kompetence tilfalder EU. I februar 2008 kritiserede Kommissionens daværende generaldirektør for DG for Retfærdighed, Frihed og Sikkerhed, Jonathan Faull, dog USA for at anvende de omtalte 'memorandums of understanding' til blandt andet at fremskaffe PNR-data¹⁰.

Implementering

Kommissionen forventes at arbejde for at inkludere en frist i rammeaftalen på tre år for, hvornår EU og USA skal have bragt gældende berørte aftaler om dataoverførsel i overensstemmelse med principperne i rammeaftalen.

¹⁰ <http://euobserver.com/9/25657>

Danmark

Det forventes, at rammeaftalen får hjemmel i TEUF artikel 16 og artikel 216¹¹. Rammeaftalen vil således være omfattet af Danmarks forbehold for retlige og indre anliggender, hvis artikel 16 anvendes til at fastsætte regler vedrørende medlemsstaternes behandling af personoplysninger i forbindelse med strafferetligt samarbejde eller politisamarbejde (TEUF tredje del, afsnit V, kapitel 4 og 5). Det sker hvis Danmark ikke i forvejen er bundet af EU-regler vedrørende former for strafferetligt samarbejde eller politisamarbejde, der kræver, at Danmark overholder rammeaftalen.

I et svar fra Kommissionen (Generaldirektoratet for Retfærdighed, Frihed og Sikkerhed) til Folketingets Repræsentant i EU lyder det i denne forbindelse, at Kommissionen fortsat er i dialog med sin Juridiske Tjeneste om spørgsmålet om det danske forbehold.

Det forventes at have høj prioritet for Kommissionen, at alle EU-medlemsstater omfattes af rammeaftalens principper. På den måde vil man forsøge at undgå, at rammeaftalen ikke skaber incitament for USA til at omgå EU-institutioner, Europol og Eurojust, i forbindelse med udveksling af personlige dataoplysninger til fordel for bilateralt samarbejde med medlemsstater, der ikke er omfattet af aftalen.

Hvis aftalen omfattes af Danmarks forbehold for retlige og indre anliggender, er det dog fortsat interessant at undersøge, om aftalen får betydning for danskeres retssikkerhed herunder, om danskere er omfattet af den retsbeskyttelse som aftalen måtte indeholde.

Med venlig hilsen,

Ann-Marie Olsson
(11190)

¹¹<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/10/216&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>